

Dialog byl natočen ve čtvrtek 15. května 2014 dopoledne v knihovně Filosofického ústavu, Jilská 1, Praha 1, Staré Město.

MS: *Vážený pane architekté, čím pro vás byl rok 1989? Jak se zapsal do vaší mysli, v jaké životní fázi vás zastihl? Jaké naděje jste si s ním spojil a případně, jak se naděje naplnily?*

VIM: Ve vzduchu byla cítit změna. Na veřejnosti koloval videozáznam s Jakešovým proslovem, který nevynesli disidenti, ale sami komunisté. Ten zvláštní druh lidí, kteří si vždy jdou po krku, jednou nožem, podruhé podrazem. Za druhé, putoval takový oběžník, v němž strana vybízela své příslušníky, aby se připravili na převzetí moci za „nových hospodářských podmínek“. Tak to tam bylo přímo formulováno. Kým asi? Třetí věcí byla naprostá otevřenost dříve jen nasraných lidí po manifestu Několik vět. První veřejný text, který jsem za svou kariéru vůbec podepsal. Byla to doba, kdy Originálnímu videožurnálu na otázku, proč jste zde, proč nesedíte doma, skoro všichni odpověděli, aby se za nás nemusely stydět naše děti, aby nemusely žít v tom, kam jsme je vyvrhli my, opatrní. Varování, myslete na děti, chovejte se odpovědně, se změnilo na, chovejte se tak, aby naše děti nemusely prožívat to, co my. Změna byla ve vzduchu. Existovala otázka, kolik šibenic to bude stát? Kolik provokací? Kdo si to nejprve přivlastní a pak zkazí? Takový je postup v Čechách. Vždy někdo ukradne revoluci a pak s ní naloží podle svých potřeb.

MS: *Dobrá, užil jste slovo revoluce, myslel jste, že se jednalo o revoluci, nebo šlo o klidné předání moci, a proto změna nese adjektivum sametová?*

VIM: Zpětně víme, že se nejednalo o revoluci. Možná ani o převrat, možná to bylo cílené předání moci na pokyn KGB a moskevských stratégů, kteří se zcela jistě radili s americkými kolegy. Jedná se o zpětný pohled. Když jsme hráli na balkonu Melantrichu, viděl jsem národ v úplně jiné podobě. Bylo to k pláči – ne ze zoufalství, ale z ohromné síly, která tam dole doutnala, jen škrtnout sirkou.

MS: *Čím si onu „proměnu“ vysvětlujete? Lidé, kteří byli v „předklonu“ a tolerovali, co se zde dělo, se najednou během několika chvil „proměnili“?*

VIM: Probíhá to do dneška ve všech chudých společnostech, které skočí na určitou spotřební úroveň. Lidi již měli videopřehrávače, chtěli lepší. Měli gramofony, chtěli CD playery. Informovanost, co je moderní svět, se nedala zadržet. Na pracovištích jely počítače, kopírky a xeroxy. I vědecká elita, která se takzvaně nemusela do něčeho míchat, stála před úkolem: A co já? Proč to má přepisovat moje manželka, když to mohu vychrlit na disketě? Jednalo se o souběh touhy po změně. Petruška Šustrová říká, že kde není dost chleba, lidé neřvou, chceme chleba, ale chceme svobodu. V Polsku to už vřelo 10 let. Legální Solidarność na rozdíl od Charty vznikla jako podpora dělníků intelektuály. U nás to bylo přesně opačně. Charta se ucházela o pozornost intelektuálů, ale v podstatě ji podepsala polovina pomocných dělníků z undergroundu a lidí z okraje.

MS: *Jaké naděje jste vy do změny vkládal? Co bylo pro vás hlavní? Být svobodný, možnost dělat to, co uznáte za vhodné? Byl jste písničkář.*

VIM: Je velmi ošemetné oddělit vzpomínky od tehdejší euforie. Okamžitý pocit byla únava.

17. listopadu, kdy zbili studenty, jsem přijížděl z koncertu v Desné. Hrál jsem písničky, za něž jsem skoro nemohl být zakázán. S výjimkou „Kdo cestou k moci vraždil“ nebyl žádný explicitní důvod k zákazu. Straníci – dle mého názoru – měli úplně jiné problémy. Cítil jsem vleklou únavu, zdálo se mi, že tím, jak stárnu, si dělám z protestu sinekuru do důchodu. Cestou domů jsem si říkal: „Není nějaká možnost životní zkušenosti a názor promítnout do nějaké jiné, společensky účinnější formy?“ Domů jsem přijel otrávený, nic mě nenapadlo. Moje paní byla vzhůru a řekla: „Víš, co se stalo? Je revoluce.“ Popsala, oč běží: průvod organizovaný SSM dostal výprask. Moje první reakce byla: „Už je to tady, komunisté bijí své nomenklaturní děti.“ Tvrdilo se přeci, že na filozofickou

fakultu, na FAMU, DAMU se nedostane jiný člověk než někdo od kolaborantů. První sarkastický dojem ovlivnil stereotyp negativismu, který šířila Charta. Věděl jsem ale z vlastní zkušenosti, že všechno je jinak, dostal jsem se bez protekce na dvě umělecké školy. Šel jsem spát, říkal jsem si: „Pár studentů zavrou a za 4, 5 dní někdo vysvětlí, že šlo o omyl, nebo že se nechali zmanipulovat. Převezmou to západní média. Vše se to zase, lide český, navrátí.“

MS: *Vaše úvaha se nenaplnila.*

VIM: Popisuji dojem, kdy jsem se poprvé dozvěděl o bití studentů.

MS: *Věřil jste v sílu svobody, která pomůže člověku, národu se narovnat?*

VIM: Nebral jsem to sociologicky. Prožíval jsem možnosti, které mám já. Byl jsem šedou myší v pozadí disidentských snah. Zavolal mi Zdeněk Rytíř, abych přišel do Realistického divadla na schůzi. Tam se diskutovalo, co má být reakcí divadelníků, ale i pracujícího lidu na bití studentů. Vystoupil jsem z balkonu, viděno dnešními očima, se směšným požadavkem, že pokud budou represe, můžeme vyjít se smetáky a zametat ulice. To se nedá dost dobře považovat za demonstraci. Přitom to lidi semkne a bude to mít prvek humoru. Následně jsem vždy začínal: „Mluvím za zbabělé, ne za hrdiny. Kdyby se náhodou umělci začali odvolávat na Antichartu, pojďme se domluvit, že nikdo nepůjde cvičit na spartakiádu, že se zničí myšlenka masové podpory.“ Z těchto návrhů je cítit, že jsem si nepředstavoval nějakou výraznou změnu. Nevěřil jsem v žádný zázrak.

... Komunismus ...

MS: *Nyní bych si dovolil přejít před rok 1989. Čím je pro vás komunistická ideologie a režim na ní založený? Žil jste v něm své mládí a velkou část produktivního života.*

VIM: Vyrůstal jsem ve slušné rodině, v neděli jsme chodili do kostela. Patřili jsme k Církvi československé husitské. Tatínek byl v anglické armádě a mnohokrát musel změnit zaměstnání. V druhé řadě naší knihovny jsem objevil šedou knihu o Slánského procesu. Bylo mi 9 let, když jsem to mohl číst. Hned jsem poznal, že něco s režimem není v pořádku. Do Pionýra mě tatínek přihlásil proti mé vůli až těsně před zkouškami na gymnázium. Byl jsem v osmičce jediný ne-pionýr. Tam se vstupovalo masově někdy v šesté třídě.

MS: *Byla to náhrada za Skauta.*

VIM: Ovlivněn křesťanstvím nebo příkladem sebeoběti božího syna jsem o křesťanské hatmatilce velmi pochyboval. O komunistické hatmatilce jsem nepochyboval vůbec, ale dával jsem si je dohromady: „Základní myšlenka je úžasná: odstranit soukromé vlastnictví, vykořisťování.“ Všechny krásné cíle mi připadaly velmi křesťanské. Problém byl v tom, že se vědělo o procesech, o nedostatečné rehabilitaci. Ideál komunismu byl velmi inspirující. Ale členství v jakékoliv organizaci bylo potupné a až rodinné tabu.

MS: *Mohlo by se říci, že ideál v sobě člověk musí nést. Pokud se na základě ideálu začnou vytvářet instituce, začne kostnatět. Mezi myšlenkou a realizací je logické pnutí a občas její realizace narušuje dobrou ideu. Souhlasíte?*

VIM: Jedná se o obecný sklon. Když zakládáte svaz chovatelů rybiček, vždy to někdo převezme a pokazí. Proč by to nešlo s ideálem? Měl jsem za sebou jeden pokus veřejně vystoupit, když se zakládal ARS, studentský parlament. O něm jsem se dozvěděl z nástěnky na našem ČSM. Ptám se Táni Maixnerové, která byla naší předsedkyní na architektuře, jestli se tam smí. Ona se mě tázavě zeptala: „Ty bys tam fakt šel?“ Byl jsem samozvaný poslanec za architekturu. Pak se vedle mě vynořil druhý člověk, o němž jsem byl přesvědčen, že to byl fízl. Byl stejný samozvanec jako já. Mohl jsem se

setkat s Millerem, Holečkem, Bendou, docházela tam Petruška Šustrová. S farářem Milošem Rejchrtem jsme během odpoledne zrušili marxismus – leninismus a nahradili jej srovnávacími dějinami náboženství, zrušili vojenskou katedru. Také jsem zrušil geodézii, jelikož jsem z ní neměl zkoušku.

MS: *Zkrátka v mládí jste cítil nutnost angažovat se ve veřejném prostoru. Cítil jste to jako povinnost?*

VIM: Ne snad jako povinnost, ale nevyhýbal jsem se možnosti se vyjádřit, když všichni mlčeli, nebo pokud mne někdo požádal o názor. To dělám do dnešních dnů. Jsem nevrlý, když se mě někdo zeptá, ale v zásadě neodmítám, ledaže by to byly noviny MF Dnes v současné podobě.

... Východiska režimu ...

MS: *Dobrá, ještě bych se mírně vrátil k režimu. Soudíte, že režim ve lživé podobě, jakou měl, marnil potenciál jednotlivců, byť jste sympatizoval s jeho ideovými východisky: akcent na spravedlivou společnost, harmonickou společnost ... Například vlastnictví majetku – o němž komunističtí myslitelé říkali, že vede k odcizení – je jedním ze základů rozvoje společnosti, jelikož jej ovládá, obhospodařuje jej.*

VIM: Závisí na tom, o jaký socialismus jde. Pro reformovaný v roce 1968 se navrhovala čínská cesta. Bylo by to soupeření státních podniků, kooperativ a soukromého vlastnictví lidí, tím bylo míněno vlastnictví živnostníků. Nemluvílo se příliš o pluralitě stran, ale hovořilo se o tom, že bude zrušena vedoucí úloha strany, která byla zakotvena v ústavě. Obrozený socialismus vzbuzoval sympatie a naděje. Byl jsem na několika diskusích se Škvoreckým. Pavel Landovský s Pavlem Kohoutem byl u nás na škole. Jeden komunista a druhý antikomunista. Doba byla fascinující. Literárky vedly diskuse, které by jinak příslušely parlamentu nebo vysoké škole.

MS: *Politika se stala veřejnou věcí.*

VIM: Ano, jak to Rusové zničili, vzniklo sepětí na principu zhrzeného milence. My jsme společnosti chtěli dát naši mladou energii, vnitřní ideály. Chtěli jsme běžet danou trať s vámi, ale vy jste to znormalizovali. Vládnoucí to nazvali reálným socialismem, v němž se kradlo, uplácelo, ale toto se děje i za kapitalismu. Společnost se „kapitalizovala“ již za Husáka. Dovážely se mandarinky, ...

MS: *... bylo podpultové zboží, ...*

VIM: ... před Tuzexem stáli profesionální veksláci, kteří zcela veřejně prodávali bony.

... Existence reformního systému ...

MS: *Ano, ale soudíte, že v šedesátých letech mohl existovat „socialismus s lidskou tváří“?*

VIM: Ideál je (možná spíš byl) z definice neuskutečnitelný. Přesto stál podle mého názoru za pokus o uskutečnění. Fungoval by jak ekonomicky, tak lidskoprávně. Měl by možná takové problémy jako Čína. Vznikly by extrémně bohaté a chudé oblasti. Ale v ideálním případě by se společnost naučila ideálně přerozdělovat.

MS: *Možná bychom měli „státní kapitalismus“?*

VIM: Státu by zůstaly elektrické sítě, doly, těžký průmysl, chemický průmysl, dálnice. Zbytek by se

otevřel volné soutěži.

MS: *Rozumím, ale můžeme použít slova velkého liberála a ekonoma Milтона Friedmana: Ekonomická svoboda vede nakonec k politické svobodě. Postupně bychom šli reformami a osvojili bychom si politický a ekonomický řád, jaký vládne na Západě. Tuto cestu jsme realizovali skokem.*

VIM: Tyto teorie neznám. Existovalo mnoho tváří socialismu, počínaje Jižní Amerikou přes pokusy o islámský socialismus, o komunismu průmyslových zón v Číně nemluvě. Jak marxistická, tak západní „kremlinologie“ byly nedostatečné. Neuhodly směr vývoje.

... Klad systému ...

MS: *Když uvažujeme o minulosti, viděl byste nějaký klad režimu? Lidé zde žili, vdávali se, ženili se, něco produkovali. Michal Horáček řekl, že se mnohé dělalo navzdory režimu.*

VIM: Bylo právo na práci, na brigádě v NHKG dělali vedle mě Romové. Existovala ale i pracovní povinnost, záchranná sociální síť, bylo dostupné zdravotnictví. Je to jednoduché – když komunisté všem lidem seberou půlku všeho, na co by měli právo za kapitalismu, mají z čeho rozdávat. Již tehdy jsem si ale uvědomoval, že i kapitalismus je velmi primitivní společnost založená na tom, že vládne mocnější a neskrupulóznější. Má víc informací, styků, méně zábran, ...

MS: *... může se snáze prosadit.*

VIM: Můžeš ožebračit 13 milionů lidí o korunu. Nebo ožebračíš malou skupinu lidí o 13 milionů korun najednou, ze dne na den. To je znak kapitalismu. Za socialismu se za takový přístup chodilo do vězení, dnes za to dostávají Nobelovy ceny, že to umí.

MS: *Soudíte, že režim se uměl „postarat“ o sociálně slabé? Lze říci, že kdo odsuzuje minulý režim, se mýlí?*

VIM: Tehdy jsem si myslel, že československá zkušenost je cenná, všechny ty oběti, osudy semleté mezi mlýnskými kameny ... Systému se nemůžeme vzdát tak, že povraždíme komunisty a necháme majetek rozkrást. Dnes si myslím, že socialismus nebyl dostatečně reformovatelný, protože opozice s výjimkou komunistické Obrody nepředstavila ani minimální vizi, jakým způsobem chce vést stát, jak, a s pomocí koho jej chce řídit. To však neznamená, že se jednalo o slabost komunismu. Byla to slabost opozice.

... Lidé, ne systém rozhodují ...

MS: *Zkrátka lidé. Nepřímo říkáte, že ne ideje, ale lidé v tomto případě rozhodují.*

VIM: Je to o lidech? Taková zobecňující floskule. Když se bavíme o systému: Během sametu (převratu, řízeném vnitrostranickém puči, který se vymkl z ruky a vybunzírovat z ÚV do ulic) jsme měli nejlepší lidi, první masově podporovanou vládu Václava Havla, ale ani to nepomohlo. Nespoléhal bych na lidi. Je potřeba spíš vychovávat elity, aby myslely v předstihu, aby se nenechaly platit současnými magnáty.

MS: *Je vhodné dodat, že komunisté se sami mezi sebou vybíjeli, a vybíjeli také elitu národa.*

VIM: Vždy jsme si říkali: „Dobře jim tak.“ Když čínský komunista masově postřelil 600 komunistů, kteří kradli, přiznám se, že z toho mám radost. Je to buď – anebo. Buď je komunista, a nemá krást,

nebo se přihlásí za kapitalistu, pak může krást, jak chce, ale čas od času jej právem „zastřelí“ jako Krejčíře. Není možné být současně komunista a velkopodnikatel, jenž koketuje s nějakými sociálními programy. To vše jsou jenom úlitby a kroky stranou.

... **Exil** ...

MS: *Dobrá, je vhodné se dotknout otázky exilu. Jak vnímáte tento fenomén? Je charakteristický pro Československo, pro české země? Prošlo přes něj mnoho režimů. Ti, kteří nebyli ochotni se přizpůsobit, či jejich myšlení bylo odlišné od myšlení těch, kteří vládli, volili často odchod ze země.*

VIM: Odjížděl jsem v roce 1968 na studentskou brigádu pro Service Civil International, což byla pro studenty jediná možnost, jak legálně vycestovat. Dostal jste 35 dolarů, zaplatil jste si vlak, stál 250 korun do Londýna, tam a zpět. Pracoval jste 14 dní zdarma. Táta mi říkal: „Rusové sem vpadnou, zůstaň tam. Máš rád Francii, vystuduj architekturu. U nás rudoch dlouho nevydrží. Pak se vrátíš a národu budeš mít co nabídnout.“ Tatínek měl zkušenost s režimem a neříkal to jen tak do větru. Neříkal to ve svůj prospěch, ale v můj prospěch. Mně přišlo zbabělé utíkat předčasně. Je to jak s korupcí, každý je „odklonitelný“, ohnutelný, každý je mučitelny. Stačí se posadit do sauny a domluvit se s kamarádem, že - až zařvete - vám podrží dveře. Za 15 vteřin podepíšete cokoliv, byť jste v kapitalistické sauně. Byly „borůvkové“ exily, kdy se po srpnu vyjíždělo na index, řidičák, na cokoliv. V první oslabující vlně odjížděli lidi, kteří venku měli někoho z rodiny, kamarády, nebo to riskli. Pionýři emigrace tvoří jádro exilu. Pak byla druhá vlna po Chartě. Tehdy utekla spousta lidí z mého okruhu nebo okruhu undergroundu. Ta byla spornější, začala šířit chmury. Nevěřil jsem tomu, že teror je obecný rys StB. Měl jsem dojem, že se úmyslně šíří historky o vyhrožování. Ukazovali mi děti přejeté nákladním autem, vyhrožovali, že mi rozbijí hubu, rodinu, hrozili, že zabijí maminku. Informace VONSu, které jsme dostávali, kromě toho, že varovaly, velmi dobře radily, jak se chovat u výslechu, měly také i odstrašující ráz. Pak proběhla emigrace v rámci akce Asanace, kde nešlo o žádné vyhrožování. Jednalo se o čistý obchod mezi StB a dotýčnými lidmi. Lidé utekli, ale takzvaně si vyrovnali vztahy se socialistickou republikou. Zaplatili nějaké peníze a mohli sem volně jezdit, ukazovat džíny, elpíčka, CD. Tento druh exilu byl úplně absurdní - emigrovat z politických důvodů, a pak si vykoupit možnost vracet se za kamarády. Ale já nebyl mučen, nebylo mi vyhrožováno, pouze jsem odmítl nabídku ministra Obziny k vystěhování.

MS: *Litoval jste toho, že jste nabídku neodmítl?*

VIM: Ne.

MS: *Jako písničkář jste psal česky.*

VIM: Jako student jsem měl možnost pobýt ve Francii, v Itálii, v Anglii, ve Finsku. Bylo to v době, kdy pro salónní eurokomunisty byl živý komunista z Východu velkou hvězdou. Přinášel zkušenost. Nezažil jsem žádné opovržení proto, že jsem chudý student z Prahy. Naopak jsem měl dojem, že mám světu co říct. Na druhou stranu jsem věděl, že kdybych přestal být komunistou z Prahy, byl bych jedním z mnoha, který by se musel přizpůsobovat společnosti, jež mi v podstatě byla cizí.

MS: *Je to něco za něco. Lidé odjeli, aby mohli uplatnit své znalosti, žít ve svobodě. Můžete namítnout, že ne všichni to tak vnímali.*

VIM: Věděl jsem od přátel, jak vypadají „kolečka“, kandidatury věd, doktoráty, Na přímou otázku, jestli vstoupit do strany, nebo emigrovat, jsem jednomu kandidátovi odpověděl: „V případě, že cítíš chirurgický talent, který bys nemohl uplatnit ve prospěch lidí, emigruj. V případě, že můžeš ve svém okolí něco na systému zlepšit, zkus to tady.“ V okruhu svých lidí jsem se mohl nějak vyvíjet na úkor těch, kteří odjeli. Zředili tuto situaci natolik, že fízlové nás periodicky nechali na pokoji. Ale když na

ně strana zadupala, že by museli „šlapat chodník“, začali si vymýšlet. Dostali jsme se do sféry zájmu, i když myslím, že fyzlové věděli, že určitý typ lidí nikdy nezískají.

MS: *Soudíte, že lidé, jež odešli do exilu, nám pak scházeli? Odešla česká elita?*

VIM: Krajina přednášel ve Vancouveru. To byl velký odborník i odbojář, respektovaný celým exilem. František Janouch, fyzik, se ve Švédsku neproslavil jako profesor, ale vykonal svou práci správce darů a fondů.

MS: *Mnoho vykonal pro český disent, jelikož založil Nadaci Charty 77.*

VIM: Byl velmi dobře fundovaný, situovaný a snažil se pomoci. Mnichovský exil kolem Rádia Svobodná Evropa, to byla zavedená, slušná sinekura jako v Českém rozhlasu. Nedělali ani velkou revoluci, ani dle mého nevykazovali vysokou odbornou úroveň. Tu spíš mělo BBC a občas Hlas Ameriky. Na Svobodné Evropě uváděl Karel Kryl apolitické kalendárium. Jako normální kulturní redaktor řekl, kdo se kdy v jakém měsíci narodil, jaké má výročí, pustil nějakou písničku. To mohl v Praze taky. Chyběl tady. Jestli nám chyběla elita? Pounoroví emigranti cítí, že ano. Měli co nabídnout. Bylo by relevantní, kdyby přirozené elity a profesori měli rozhodující slovo. Namísto toho novou ústavu psal autor té socialistické Zdeněk Jičínský. Havel s Čalfou potichu vyhlásil všeobecnou amnestii pro členy strany, byl jimi obklopen. Zůstaly ale jejich činy. Pak už nebylo možné dát dohromady exulanty s někdejšími mladými komunisty typu Dienstbiera, Schulze, Kantůrka, Dobrovského, Zemana. Vypadalo to, že nebýt v nějakou dobu ve straně byla charakterová vada. Tito lidé „zvláštního druhu“ se nemohli dát dohromady s exilem a vytvořit tým.

... Disent ...

MS: *V našem dialogu zazněl odkaz na Chartu 77. Jak vnímáte tuto skupinu? Poukázala na nedodržování lidských práv. Pak zde byl kulturní underground, šedá zóna, kdo které se dá zařadit i Václav Klaus. Jak vnímáte lidi utvářející demokratickou opozici?*

VIM: Od roku 1968 trvalo intelektuákům 8, 9 let, než se objevil první pokus oslovit veřejnost, jakkoliv zastřeným způsobem. Charta se nehlásila ke kapitalismu. Bylo to české: chytrému napověz ... Pro lidi, kteří očekávali nějaké jasné rozloučení s režimem, nepředstavovala alternativu.

MS: *Vyzývali k dialogu?*

VIM: Legalizovala vládu, která v Helsinkách podepsala nějaký dokument. Signatáři ji respektovali a obraceli se na ni, aby dodržovala úmluvy. Velmi chytře vymyšleno. Mně se dokument dostal do ruky brzy, měl jsem spousty kamarádů z šedé zóny, kteří mě zásobovali literaturou. Nastaly velké diskuse, jestli se dokument má podepsat, nebo ne. Ze začátku to vypadalo, že nebudou nějaké represe. Stát bude natolik chytrý, že bude držet hubu a předstírat, že to přijal, dá tomu pořadové číslo, a tím vše zhasne. Ale každý dokument, který prošel Havlovými rukama, měl velkou publicitu na Západě. Byla pečlivě připravena dopředu, což bolševik vždy zneužil k tomu, že říkal, že to není dialog, že je to provokace a měl asi pravdu. Po represích jsem byl rád, že jsem dokument nepodepsal. Ale žil jsem v rozpoložení rozkladu, že lidé chodí na výslechy, ale já si myslím o režimu mnohdy horší věci. A nic. Havel nečekal takovou represi - donesl se nám vzkaz, abychom dokud můžeme zpívat, Chartu nepodepisovali. My jsme takzvaně měli „rozkaz“ ji nepodepsat. To říkám v uvozovkách. Stín zbabělosti se mnou šel po všechna léta stání mimo disent. Mělo to jediný dobrý význam, pořád člověka něco kopalo do zadku: Snaž se, když zpíváš a nepodepisuješ!

... Konec režimu a ideologie? ...

MS: *Dobrá, jak se díváte na pád režimu a ideologie? Soudíte, že ideologie se transformovala do jiné*

podoby? Narážím na skutečnost, že zde máme stranu, která je do jisté míry pokračovatelkou Komunistické strany Československa.

VIM: Havel napsal velmi slavný dopis Gustavu Husákovi, jenž nebyl tolik publikován jako dokument Charty či dopisy z vězení nebo Moc bezmocných. Tam se stylizoval do znalce jakéhosi člověka z ulice, českého mudrce. Bylo to fascinující: on nikdy zeleninu „nekupoval“ a „neprodával“, jako dramatik se vtělil do jakési chiméry, symbolu malosti a přizpůsobení. Později se chtěl ve svých hrách včlenit do společenství kolaborujících Vladimírků, jak je nazýval ve svých moralistických hrách. To bylo mimo výšeč, řečí dnešních elit. Jednalo se o trest negativity, s tím se nemohl ztotožnit nikdo.

MS: *Možná jsem byl špatně pochopen. Myslíte si, že ideologie komunistické strany, která je součástí politického spektra, je stejná jako před rokem 1989?*

VIM: Rád bych řekl něco jiného. Havel hovoří o „vychcanosti“ českého národa, českých kolaborantů, ale on provedl mnohem větší „vychcanost“. V okamžiku, kdy mohl převzít moc, kdy jej situace „doběhla“, se spojil s Čalfou. Národ po všech „kecech“ a všem žití v pravdě ji dychtil prožít – a Havel mu ukáže novou nomenklaturu. To znamená, že prodá svou identitu, prodá všechny své názory. Opakovaně bere na milost komunisty. Tím dá celému národu najevo, že se zas tolik nezměnilo. Dokázal si velmi dobře racionálně zdůvodnit jak své osobní poklesky, tak své autorské nedostatečnosti, ale na rozdíl od nás byl postaven před nutnost volby. Jedna věc je něco napsat a odsedět si v base, druhá je stát před historickou možností opravdu něco změnit.

MS: *Soudíte, že ideologie pokračuje, oslovuje, je v nás?*

VIM: V novinářské zkratce mluvím o dnešním pohledu, vysvětluji, proč mě Havlovo myšlení příliš nefascinovalo. Rozhodně se jedná o jev hodný studia. Je to oblast, kterou zkoumá Jiří Suk. Proměně názorů Havla-disidenta a Havla-prezidenta věnuje celou knihu. Jedinečný osud, jedinečný talent. Jedinečná oběť, kterou Havel ve jménu národa spáchal se stejným primitivním egomaniactvím, jež projevil v dopisu Husákovi. My jsme mlčeli. My jsme to lépe nenapsali.

... Demokracie ...

MS: *Navrhuji, abychom přešli k otázce obnovy demokracie. Jak vy sám si tento společenský řád definujete?*

VIM: Demokracie je stejný ideál jako komunismus. Pouze vývoj cesty k ideálu je lépe kontrolovatelný. Kdyby se udělal seznam tajných operací ke svržení legálně zvolených vlád, v níž má prsty CIA, kdyby se udělal seznam placených agentů, myslím, že americké pojetí demokracie, systém vah a kontrol neobstojí. Přirozeně se to bude neustále vyučovat, a nikdo nic lepšího nevymyslí.

MS: *Demokracie má podobu škobrtání, plynulý vývoj je čistým idealismem?*

VIM: Pro mě je demokracie způsob řešení problémů, které nastanou. Jedná se o boj o základní zdroje o čistou pitnou vodu, o suchou půdu. Též o vyrovnání podmínek koloniálních zemí, bez kterých by žádné bohatství, žádný kapitalismus nevznikl. My navracíme církvím nakradený majetek. Bohaté státy by měly vrátit nakradený majetek okradeným chudákům, což nikdy neudělaly.

MS: *Soudíte, že demokracie otevírá cestu populistům?*

VIM: Vždy, když je ekonomická krize, následuje duchovní krize a s ní se objeví nabízeči levných řešení.

MS: *Jednoduše lepších zítřků.*

VIM: Jedná se o mechanismus, kdy se mění optika. Již se neřve, že chceme svobodu, ale chceme chleba. Za totalitních režimů se křičí opačně, poněvadž svoboda je zdarma. Je to veřejný statek. V době internetu a jiných hloupostí je to zvrácené. Ve veřejném prostoru se může vyjadřovat cokoliv, ale úplatkáři odcházejí od soudu s úsměvem.

MS: *Demokracie je postavena na moci výkonné, soudní, legislativní. Soudce je nestranná osoba.*

VIM: Mám na to takový bonmot: Stát, který neumí postavit kilometr rovné dálnice, nemá vůbec právo stavět Temelín. Stát, který není schopen sestavit policii a soudy, aby očividné zločince potrestaly, nemá právo lidem diktovat, jak se mají chovat. Mocní nemají právo vybírat daně, nemají právo je zvyšovat, nemají právo zatěžovat občany poplatky. Jsem spíše anarchokapitalista než kapitalista.

... Demokracie první republiky ...

MS: *Když se obnovovala demokracie, byla vedena paralela s první republikou. Jak vnímáte tuto skutečnost? Působily tam význačné autority. Z dnešního pohledu je zřejmé, že se nejednalo o optimální demokracii, byla tam cenzura, existovala hradní Pětka, existovaly časté výměny vlád.*

VIM: Bylo to podobné prokletí jako s Václavem Havlem. Masaryk využil situaci, kdy Američané potřebovali zjednodušit pohled na střední Evropu. Ve vhodnou chvíli jim podsunul vizi „neexistujícího“ národa, kam z dnešního pohledu zasunul i Podkarpatskou Rus. Tím si zadělal na mnoho problémů. Mnohonárodním státu slíbil míru autonomie, již z hlediska Slovenska a německé menšiny nenaplnil. Beneš se části masarykovské republiky a Podkarpatské Rusi zbavil bez boje. Stát byl založen na umělých předpokladech, na umělých hranicích, ...

MS: *... a proto se v roce 1992 rozpadá.*

VIM: A bude se rozpadat dál.

MS: *Soudíte, že étos první republiky je i dnes konstitutivní?*

VIM: Co dělalo étos? Mladá avantgardní kultura se jednohlasně hlásila k levici nebo k antižidovskému katolickému křídlu. Neidealizoval bych si to. Pokud platí, že jsme byli jednou z nejvyspělejších evropských zemí, proč jsme přišli o zdroje? Proč bylo nutné ze dne na den prodat takzvané „české stříbro“ počínaje sklem a konče ocelí podivným lidem z StB?

... Dialog ...

MS: *Co podle vás demokracie vyžaduje? Jistě se jedná o kvalitu dialogu, jak na ni nahlížíte?*

VIM: Klausova strana vyhrála volby na základě neústavního a nedemokratického rozdělení poukázek na novou kolaboraci. Jednalo se o kuponové knížky, kdy si každý mohl za 1000 korun koupit spoluodpovědnost za převrat. Přirozeně šlo o nevyjádřené, ale každému ekonomovi jasné gesto: Umažte si ruce s námi, autory a beneficienty privatizace. Tak se vytváří finanční elity ze dne na den. Je to v Rusku, v Číně. Všude to takto funguje.

MS: *Jste skeptik ...*

VIM: Volby měly být prohlášeny za neústavní a nedemokratické, protože jedna strana podplatila národ a kuponové knížky podepsal jejich předseda.

MS: *Domníváte se, že i toto byla forma dialogu? Ovšem když budeme hovořit obecněji, změnila se*

zásadně kvalita dialogu ve veřejném prostoru? S tím souvisí i význam slov, jejich síla.

VIM: Existuje padesátka elitních „odborníků“, kteří jsou vidět a slyšet, kteří neustále rotují v televizi. Zbytek, který je „rozeset“ v komerčních médiích nebo internetových diskusích, je oblak, jenž může společenský dialog jen předstírat na pozadí her padesátky mocných. Dialog je starý peripatetický žánr, má se vést na veřejnostech kontrolovaných, veřejně průhledných, monitorovaných prostorách. Jen parlament, vládní či stranické listy nestačí. Rozhoduje se právě mimo onu výseč, na golfových hřištích mezi dvěma jamkami. Komédie začala pár týdnů po sametu, redaktori Mladého světa (nebo Mladé fronty, už si přesně nevzpomínám) zprivatizovali titul se zavedenými předplatiteli. Neinvestovali ani korunu, jen pohrozili odchodem. Bez nich by noviny, které před pár dny patřily ÚV SSM, nevyšly. Odvážný riskantní krok, národ jim fandil. Pak se privatizovaného tisku zmocnil Ringier. Geniálně lehký tah redaktorů byl legálním návodem, legalizovaným základem všech méně viditelných úplatků. Dialog končí, jakmile národ zjistí, že lidé spojení s StB jsou beztrestní, svazáci jsou beztrestní, komunisté jsou beztrestní, ale naopak mohou přednostně privatizovat, protože mají víc kolegů a informací. Revoluce přišla až po sametu – v kontrolovaném, právnicky ošetřeném, násilném, nepřátelském převzetí ekonomické moci.

MS: *Nepřímo konstatujete, že „kapitál“ odstraňuje dialog?*

VIM: Žádný kapitál! Know – how získané v organizaci, která byla prohlášena ústavním soudem za zločineckou! Není to tak, že kapitál si „chytře“ kupuje jiný kapitál. Bylo to tak, že příslušníci zločinecké organizace se dostali ze dne na den k majetku, o kterém tvrdili, že patří všemu lidu.

... Člověk ...

MS: *Příkré hodnocení. Dobrá, co podle vás člověk? Jaká je jeho role v systému? Musíme mít na paměti, že demokracie nemůže být bez demokratů, nebudou-li, zbude nám pouhá forma.*

VIM: Každá profese má nějaké meze, v nichž člověk může bruslit nebo zneužívat své moci, kontaktů. Pak jsou meze, které jsou vnitřní a které každého jedince ženou k sebezdokonalování, což je částečně dáno naivitou, vychováním, převzatými ideály, též sebezalíbením. Žádný student by bez narcismu pro červený diplom nehrbil záda v knihovně, šel by do hospody, na ryby nebo na fotbal. Meze vidím v individuální poctivosti v rámci profese, okolí a genů, jimž byl každý z nás obdařen.

MS: *Jak vnímáte slova pana Klause: „Měníme systém, ne lidi“? Je tam implicitně poukázáno na neměnnost člověka, ale i řečeno, že je lepší kultivovat systém, jemuž se člověk přizpůsobí. Není vhodné apelovat na „změnu“. Apely mohou být druhem sociálního inženýrství.*

VIM: Je to jako se ženami, všechny jsou stejné, ale každá je jinak jiná. Floskule mě neinspirují. Člověk se velmi rychle mění. Když se podívám na přemety Miloše Zemana, Miroslava Kalouska, Davida Ratha, Romana Janouška, Pavla Béma, Andreje Babiše a jejich obhájců ... V osobnostech můžeme pozorovat obrovské změny. Tomio Okamura? V Japonsku je zvykem, že mafiáni se před smrtí přiznají ke svým zločinům a odkážou všechn nakradený majetek na dobročinnost. Nebyl jsem nikdy v pozici bohatých lidí, ani těch, kteří rozhodují. Byl jsem dvakrát, třikrát jako filmař v parlamentu a z toho místa na mne padla úcta. Sledovat vývoj v detailech je umrtvující.

MS: *Pokročme dále na poli demokracie, jak vnímáte roli elit? Zmínil jste, že část elit odešla, to byla emigrace.*

VIM: Elity se kupují, přetahují, případně importují. S elitami se zachází jako s komoditou. To, na čem vznikla Obrana národa nebo ilegální sokolské skupiny, bylo strašně nemoderní a neživé podhoubí, které dnes paradoxně živí zástupy historiků. Ve jménu minulosti se mezi sebou mlátí dnešní studenti,

či lépe „post-studenti“, s jinými zasloužilými disidenty. Elity se přesunují tam, kde je Alex Zuckerberg – zakladatel Facebooku a tito třicetiletí miliardáři. Že by se dnes dalo čekat na elitní Havly nebo elitní Klause – to ne.

MS: *Rozumím, ale elity i v podobě těch Zuckerbegů stanovují způsoby chování. Jsou symbolem hodnot.*

VIM: Máme již Desatero, ale je zcela neúčinné. Vymýšlet nové Desatero netřeba, naopak je vhodné dodržovat to staré.

... Politika ...

MS: *Demokracie je propojena s druhem politiky. Jak vnímáte vývoj československé, později české politiky? Před rokem 1989 se lidé účastnili stranického života, a to z toho důvodu, že usilovali o svůj prospěch, o kariéry.*

VIM: Dnes lidé chodí na přednášky elitních ekonomů typu Tomáše Sedláčka ze zvědavosti. Elity vstoupily do pop-prostoru a jsou naprosto koupitelné. Jakmile někdo skončí na nějakém úřadu a převezme „zlatý padák“, okamžitě je zaměstnán jinde. Jakmile padlý stíhaný politik dostane ještě lukrativnější nabídku, než měl v parlamentu, nelze mluvit o elitách v původním slova smyslu. I když ten člověk – sám o sobě – se chová elitně.

MS: *Možná jsem se chybně vyjádřil. Šlo mi o obecný pohled na politiku. Jedná se o otázku služby ve smyslu „obecného dobra“, nebo se spíše jedná o hájení zájmů? Je známo, že lidé před rokem 1989 byli straníky, ale z pragmatického, ba prospěchářského pohledu, aby dosáhli na nějaký post, mohli dělat kariéru.*

VIM: Politika je veřejná služba, prezident je obecní sluha, ombudsman je ochránce utlačovaných menšin? Floskule mě nefascinují tolik jako člověk, jenž na své zahradě utáboří vydíranou romskou rodinu. Udělá mnohem víc než ten, kdo založí institut, který se živí tím, že debatuje o utrpení jiných. V tomto ohledu vidím naprostý nedostatek elit. Vidím tam obrovské množství „žvanilů“, mezi které se také počítám.

MS: *Ostatně Karel Schwarzenberg, s nímž asi sympatizujete, hovoří v tomto duchu: Byl jsem vychován, abych sloužil. Rodiče to do mě vtloukali.*

VIM: Z mnoha lidí, kteří se o post hlavy státu přihlásili, mně nejvíce imponoval – a také jsem udělal vše pro to, aby zvítězil.

MS: *Co je, podle vás jako písničkáře, glosátora, charakteristické pro naši politiku? V počátcích jsme zde měli Občanské fórum, které prošlo proměnou do jednotlivých stran, z nichž největší byla ODS. Jeho heslem bylo: Strany jsou pro straníky, a Občanské fórum je pro všechny.*

VIM: Občanské fórum mělo zprvu obrovský význam, protože stmelilo lidi – hlavně na menších městech, kde bylo opravdovým hrdinstvím jít na náměstí a říci, že přebírám vedení. V Praze to bylo jednoduché, zde byly davy. Lidé se doslova tlačili, aby mohli zaujmout lepší místo na revolučních tribunách. Zpochybňovat práci Občanského fóra je nespravedlivé a přímo škodlivé.

MS: *Bylo důležitým elementem pro vytváření demokratické politiky i veřejného prostor?*

VIM: Jasnozřivost Václava Klause není tak překvapivá, protože Občanské fórum bylo založeno –

stejně jako republika - na protikladných silách. Jakmile vedle sebe měli soutěžit o moc lidé s odlišným názorem, odlišnou vizí, musela zvítězit strana, která nabízela tah k majetku, málo mluvení, málo principů. Zapomínaný kroužek kolem Zieleniece založil technokratickou stranu, Klaus ji suverénně převzal a neomylně skrečoval moc bezmocných. Kouzlo Klause spočívalo v podpoře privatizace a naopak. I já si říkal: „Dobrá, situace spěje k bleskové privatizaci.“ Volil jsem ale zbaběle Občanské fórum. Jakmile zmizelo ze scény, volil jsem Unii svobody, ODA, tedy cokoliv, co připomínalo původní étos Občanského fóra. Když jsem viděl, že se zvedají socialisté, komunisté, proti své svobodné vůli jsem volil Klause. Jde o povahu českého národa - jestliže silový vývoj člověku neumožní důstojně realizovat volební právo, člověk se stává spolupachatelem. Ví o tom, brblá, ale už jedná nesvobodně, jde proti své vůli.

MS: *Rozhodujete se mezi menším zlem?*

VIM: Nikdy bych si nedovolil nevolit.

MS: *Máte imperativ: Člověk je občan a je zavázán k rozhodování ve veřejném prostoru!*

VIM: Jednou vybojované svobody se mají (a musí) využívat.

MS: *Dobrá, jak vnímáte malou účast v politickém procesu, ve stranách? Za komunistů lidé byli organizováni ve „státostraně“, a po roce 1989 pochopitelně stranictví oblíbené není. Pořád zde k němu přetrvává u mnohých lidí odpor.*

VIM: Několik neortodoxních straníků znám. Jsou spojeni se služebním postupem nebo pozicí ve veřejném životě. Stranu zelených utvářejí voliči, kteří se ze všech sil snaží vyhnout velkým uskupením. Že by mě něco táhlo ke stranictví, placení známek, k pročitání hloupě formulovaných dokumentů, které nakonec od sebe strany opisují? Zkrátka, jak říkají slušní režiséři užitečným idiotům bez talentu, nejsem ten typ. Kdybych chtěl politicky pracovat, musel bych nastoupit na nějakou stáž, šlapat po jiných a bít se v prsa. Od umělce se to už dávno neočekává.

MS: *Když se lidé neúčastní na stranickém životě, strany mohou být snáze ovladatelné kapitálem?*

VIM: Určitě. Strana Starostů v regionech není ovladatelná, respektive je velmi málo ovladatelná chudými příslušníky. Moc je vždy v rukou nejodpornějších, nejmajetnějších „prasat“, která mávají ohonem a vysmívají se prostřednictvím zašifrovaných telefonů idiotům, kteří je volí.

... Sdílená vize? ...

MS: *Soudíte, že problém naší politiky je ten, že sdílená vize neexistuje? Tím myslím, kam chceme jako republika dojít?*

VIM: Společnou vizi paradoxně navrhuji levicové strany, jejichž elity - když by se vše zjednodušilo - si takzvaně nakradly, vyhrabaly se ze svého komunistického prokletí, případně z prokletí StB. Komunisté dnes mluví o lidských právech, paradoxně nabízejí sociální řešení. Hitler také v první fázi národního socialismu nabízel lidový vůz, dálnice, chléb a práci. A potlačení všeho odlišného a cizáckého, pálení zvrhlých knih, kontrolu umění. Bojím se sociální fašizace, protože svět směřuje ke globálnímu myšlení, jež u našich politiků nevidím. Má cenu se hádat, jestli naše gripenny budou umět „zatačet“ s ostatními z EU, nebo jestli se naše zastaralé zbraně výhodně prodají ...

MS: *Zkrátka říkáte, že české politice chybějí lidé, kteří mají globální rozhled, místo toho se utápějí v žabomyších válkách?*

VIM: Nejedná se o žabomyší války. Jedná se o války, které přinášejí voličské hlasy.

... Zpět k elitám ...

MS: *Kdo usiluje o to být zvolen, musí cítit podporu voličů. Ale asi máte zájem se spíše vrátit slovy k elitám?*

VIM: K odpovědnosti elit. Jedna věc je situace odborných pracovišť, kde se bádá do nejmenších detailů o historii všedního dne. Tam panuje absolutní svoboda, pluralita názorů. Druhá věc je elita jako viditelný mezník, úhelník ve vývoji myšlení. Ukazatel, který nasměruje národ a řekne: Za Hitlerem ne, za Stalinem ne, tedy za kým?

MS: *Zkrátka, voláte též po intelektuálech ve veřejném prostoru? Jsem však přesvědčen, že to zde absolutně neexistuje. Kde pak hledat někoho s vlohami pro vůdčí roli?*

VIM: Ani Tomáš Halík je nemá, i když na tuto společenskou roli aspiruje. Jan Sokol ji nemá. Daniel Kroupa ji nemá. Shodou okolností, ten má nejlepší názory na společnost, ale - bohužel - charisma je nedostatkový dar, ...

MS: *... není přitažlivý pro média, ...*

VIM: ... také k následování, ...

MS: *... i když byl chartista a trpěl stejně jako vámi zmínění. Všichni se pohybovali v demokratické politice.*

VIM: Nyní ve volbě ÚSTRu nejpronikavější Adrian Portman byl vyloučen, protože zveřejnil svůj návrh, přestože v zadání o tajnosti není ani slovo. Zde se lokajsky předpokládá dopředu, že nic nesmí být zveřejněno. Úloha elitáře opozičního myšlení může být úplně zesměšněna.

MS: *Z intelektuálů v českém prostoru můžeme zmínit Václava Bělohradského, Jana Kellera. Vím, jde o to, že když se podíváme na první republiku, tam skutečně byli lidé: Karel Čapek, Ferdinand Peroutka, F. X. Šalda, Arne Novák, filozofové František Krejčí, František Drtina aj. Ti kultivovali veřejný prostor. Dnes se u nás vědci zabývají malým prostorem, ale již vztah k celku je jim cizí. To charakterizuje intelektuály.*

... Kapitalismus ...

MS: *Ještě bych si dovolil otevřít otázku obnovy hospodářského řádu, třebaže praktiky, jež jsou v něm užívány, nemusí být pro každého „skousnutelné“. Jak vnímáte kapitalismus? Podle toho, co jste k němu řekl, jste spíše kritický?*

VIM: Stručně, předpokládal jsem, jak trapně dopadne přímá volba prezidenta. Jsem pro členství v Evropské unii, ale současně jsem pro trest smrti ve velice vyhraněných případech. Jsem pro profesionální armádu, ale bez útočných zbraní. Jsem proti prodávání českých zbraní kamkoliv. Jsem pro regulaci, pro útlum a posléze pro zastavení zbrojení, pornografie, reklamy.

MS: *Ale co kapitalismus?*

VIM: Náš kapitalismus vnímám jako velmi dokonalý systém na okrádání velké většiny lidí, jako systém s naprosto nezaslouženým, nerovnoměrně rozvrstveným bohatstvím, které nemohlo vzniknout intelektuální či rukodělnou činností. Jako relikv nutně čeká na velkou rekonstrukci, podobně jako islám, jako celá slavná církev katolická. Pakliže bude kapitalismus nezodpovědnosti za

kapitál pokračovat jako dosud, tak to můžeme „zabalit“.

MS: *Mohl jsem se setkat s ekonomem, jenž žije v USA, který konstatuje, že kapitalismus je přirozený systém. Člověk obchoduje, má nějakou intelektuální výbavu, tu uplatňuje. Díky nezamýšlené spontánní interakci vzniká bohatství. Je to pochopitelně řečeno zkratkovitě. Jsme lidmi trhu, vyhledáváme jej, neustále něco směřujeme. Nemusí se jednat pouze o komoditní směnu.*

VIM: Jedná se o ideu politického podnikatelství. Politický podnikatel se vzděláním „pingla“ je účinný pouze tehdy, když ho někdo z mocných potřebuje. Mocní jej potřebují pouze tehdy, když si nemohou dovolit přímo se podílet na nelegálním obchodování s národním majetkem. Havel seděl ve vězení s ouřadou z plánovací komise a ředitelem fabriky, které pak učinil svými prvními ekonomickými poradci. Jeho princip byl správný: Zasloužili se o socialistický stát tím, že jej chtěli reformovat. Komunistický princip zásluh zachází s majetkem, který není jeho. Nerozděluje nashromážděný kapitál, ale majetek, jenž byl podvodně sebrán obyvatelstvu. Jeho sledování, jeho tresty musí být mnohem rychlejší, mnohem účinnější nežli obrana „podnikatele“, který „zrcátkem“ porazí Vietnamku a dovolí si říct, že do něj nacouvala. Absurditu obhajoby zločinu nesmíme přijmout. Není přirozené hromadit majetek a v případě jeho ohrožení si zaplatit advokáta, který podplatí celý další řetězec soudců, svědků, odborných poradců! To však s kapitalismem nemá vůbec nic společného.

MS: *Můžeme hovořit o mafiánském kapitalismu? Kapitalismus bez zákona plodí nerovnosti, nespravedlnost.*

VIM: V Izraeli půjde premiér Ehud Olmert na šest let do žaláře. V Itálii půjde Berlusconi sloužit do domova důchodců – a to 4 hodiny týdně. Izrael je veden starozákonní morálkou, ta je tam tvrdě vyžadována. Povinná vojenská služba i pro ženy. To je hrdý, otevřený kapitalismus!

MS: *Nepřímo říkáte, že to by se u nás stát nemohlo. Rád bych se zeptal, jak vnímáte kroky obnovy kapitalismu u nás? Proběhlo několik druhů privatizace: malá, velká, součástí velké i kuponová. Také začaly restituce, které se táhnou do dnešní doby. Jedná se o vrácení toho, co bylo ukradeno, byť ne v takové míře.*

VIM: Restituce byly omezeny na rodinné podniky do 50 zaměstnanců. Havlova Lucerna jich prý měla 49, tak neprotestoval. Naprosto absurdní záležitost: někde ve Švýcarsku, v sejfech bank, musí ležet akcie minimálně židovských podnikatelů – nejen malých živnostníků. To stát nebolí. Raději velkoryse vrátí stánek, který vlastní pílí dá drobný řemeslník do chodu. Pozitivní dopad malé privatizace skončil s velkopodvody bankovního socialismu. Dnes omilostněné kauzy jsou přímým návodem ke krádeži a obnovení provázanosti estébácko – komunistických elit.

MS: *Ne ve všem se projevil „bankovní socialismus“. V počátku devadesátých let zde byla Pithartova vláda, která se snažila propojit význačné domácí podniky se zahraničními podniky.*

VIM: Klausovo heslo bylo, že stát je nejméně vhodný vlastník, protože neumí nic řídit. Pak se ptám, když je stát bezmocný, proč okrádá své publikum o polovinu výdělku? Je to absurdní. Proč si stát nekoupí německé, izraelské soudce, když tvrdí, že není schopen dohledat a odsoudit vlastní zločince? Inženýr, který nabízel Pithartovi půlmilionový úplatek, dostal podmíněně rok a půl. Další už ani to ne.

MS: *Poukazujete na nespravedlnost?*

VIM: Restituce byly v pořádku. Prodej národního majetku za znevýhodnění ostatních, což je případ Škody Auto, je možný jen v tom případě, že se pro ni napíše zvláštní zákon. Jakmile se vše udělá bokem pro jednu firmu, je to protizákonná, zločinecká činnost, která ostatní podniky navádí, aby si

vyjednaly podobné „výjimky“ z výjimek. Prodávání zemědělské půdy na velkoskladiště, privatizace všech veřejně důležitých, strategických zásob a sítí je též zločin. Nemáme nic. Musíme se tázat Španělů, ale když přijdete druhý den do podniku, zjistíte, že již vlastníky nejsou, že se jedná o Holanďany sídlící v neexistujícím ráji bez adresy a jmen majitelů. Nicméně takto chráněná firma se dál uchází o veřejné peníze a dostává je - bez veřejné kontroly benefituje z obchodních tajemství. Jako občan se o tom vůbec nedozvíte, dokud toky peněz sytí zloděje. Když dojdou a podnik zkrachuje, nastoupí soudy, stát prohraje, zaplatí, najme opět stejné osoby s přejmenovanými pseudofirmami.

A občan platí dál. Potýkáme se s otázkou „insider tradingu“, který je „neetický, ale legální“. Pak je i objednaná vražda podnikatele pro mnoho skrytých „šibrů“ jediným řešením.

MS: *Soudíte, že praktiky, které byly uplatněny, silně ochudily Českou republiku, českou společnost? Mohli jsme - jako „bohatá“ země Východu - být dál?*

VIM: Mě se na to nikdo neptal. Jsem písničkář, já nic, já muzikant, já k tomu jen hrál v G dur. Ovšem jako režisér disponuji i schopností předvídat, kombinovat charaktery a zájmy, srovnávat vyřčené. Společenské drama jedná o principech zákonnosti. Jakmile jednou vznikne precedens, že je možné udělat to a to, a je to možno udělat se stánkem na noviny, další člověk to udělá s ocelárnami. Dodnes chybí zákon o lobbingu. Vznikne v okamžiku, kdy zde nebude k ukradení ani klobouk.

MS: *Poldi Kladno je zářným příkladem.*

VIM: Václav Klaus se chytře vyhnul kritice, že rozprodávání majetku státu vypadá příliš okatě, velké majetky a půda směly být zpočátku privatizovány zahraničními podnikateli pouze prostřednictvím sdružených investičních společností. Vznikly neprůhledné fondy, nadnárodní guláše. Co udělá společnost cvičená jako chrt hnát kořist pro co největší zisk? Koukne se na naše zákony, nerozumí, ale politik jim poradí: „Zkuste to takto“. Kdyby to přímo podepsali, šli by do našich vězení, tak navedou své bílé koně, své „pingly“ a řeknou jim: ty, pingle, kup televizi, vodárny, ocelárny, o prachy se nestarej. Pingle zkrachuje, za to získá 100 milionů korun nebo dolarů. Co je to pro takovou firmu? Pakatel, který se ani neobjeví ve vyúčtování. Nadnárodní firma se jako zázrakem ujme záchrany podniku, pingla vyseká z basy, a stát již nikdy životně důležité sítě nezíská zpět, ...

MS: *... nebo velice draze, ...*

MIV: ... za cenu revoluce. O to usilují komunisté i socialisté. Komunisté zcela jistě mají svou ideologii. Ukazuje to příklad Putina Ruska. Proč komunisti pustili ve velkém listopadu moc? Byla už pro ně nevýhodná. Potřebovali přestrukturovat své zázemí, zbavit se nebezpečí bankrotu. Jakmile mají ekonomickou a geopolitickou moc, zase začínají se svou agresivitou. To vše jsme jim umožnili tím, že jsme skočili na „plechovou demokracii“ - žvanění.

... Hodnoty ...

MS: *Dobrá, jaké hodnoty podle vás podmiňují společenský a hospodářský řád? Často zdůrazňujete význam spravedlnosti, jež byla v mnohých případech zapomenuta.*

VIM: Zástupci lidu by neměli mít žádné výhody. Kdo chce zastupovat něčí zájmy, má dvě možnosti. Může se obrátit na registrovaného lobbistu, který ohlásí, v zájmu koho lobbuje, kde firma sídlí, jaké má majetky, a pak se uchází o zakázku na Temelín nebo na králikárnu. Lobbista jej zaplatí, ne naopak. Nebo se jedná o idealistu - člověka, jenž zastupuje duchovní zájmy. Ten zase nepotřebuje šoféra s autem, ale dobrý mozek a dobrou knihovnu. Šance demokracie vidím v naprostém „překopání“ hodnotových zásad. Až se lidu předhodí „demokratická vějička“, zvolte si v referendu prezidenta, zvolte si, jestli chcete být v Rusku či Ukrajině ... To je smrt demokracie.

MS: *Ano, někdy si člověk myslí, že volby jdou proti demokracii! Co spravedlnost?*

VIM: Spravedlnost je výborná, policie a státní zástupci dnes pracují, jak mohou. Příšerné je mocenské rozhodování.

MS: *Souhlasím, proto má socha spravedlnosti zavázané oči, aby nikomu nestránila.*

VIM: V zásadních otázkách úplatků, kradení, prodeje informací, zneužití tajné služby takzvaně záleží na právním názoru. A tam, kde se právní názor dá koupit, nežijeme v právním státu. Měl by existovat jediný právní názor, od toho máme ústavní soud. Jakmile je legální provozovat prostituci, herny, lichvu, jedná se o stát, který navykl lidem na zcela absurdní – ve smyslu Havlových her – hodnoty. Co zažíváme nyní – pročítám-li si znovu jeho hry – nenacházím žádnou inspiraci a spouštitost. Systém, na němž se Havel třeba nechtěně podílel svým charismatem, je tak absurdní, že vlastně nemá smysl o něm psát. Má tolik zjevných vad, jako kritici bychom byli pouze pro smích lidem, kteří si nakoupili moc.

MS: *Nepřímo voláte po revoluci.*

VIM: Nevolám po ni, ale očekávám ji. S obavou. Je otázka, kdy vypukne a kdo dá příkaz.

... Kultura ...

MS: *Jste umělec, jak vnímáte proměnu kulturní oblasti? Minulý režim dbal na určitou kvalitu v oblasti kulturní scény.*

VIM: Dbal je slabé slovo. Kašlal na ni, pokud ji přímo nekorumpoval. Že se točily lepší seriály, filmy, děcka chodila do houslí za pár korun... ano, ale za cenu příšerné degradace života.

MS: *Jaká je role státu? Měl by stát zasahovat? Potřebujeme stánky, jako je Národní divadlo, Národní galerie, jako tělesa – třeba Česká filharmonie?*

VIM: Potřebujeme umělce, vědce, učitele, ne instituce na jejich kontrolu a správu. Manažery, kteří se střídají jako ponožky, „na saka nepúšťat“.

... Ohlédnutí a omyly ...

MS: *Jak vidíte budoucnost naší země?*

VIM: Revoluce teprve začíná. Lidem, kterým byl nabídnut úplatek – byť to pro ně znamená „štrapáci“, skvrnu na jejich profesionálním postavení – se začínají míchat do veřejných věcí, začínají svědčit. Jakmile švýcarské banky podobně jako v případě Mostecké uhelné společnosti udělají rozhodující krok, odtají konta, vrátí židovský majetek, jakmile německá vláda přestane tajit, že potomek fašistického sběratele umění vlastní mnohasetmiliardovou sbírku obrazů, jsme na počátku mravní revoluce.

MS: *Snad to v dobrém otřese naší myslí! Děkuji vám.*

P.S.:

MS: *Jak jste se osobně účastnil obnovy demokracie a kapitalismu?*

VIM: Téměř nijak. Nechal jsem se semlít všemi možnými vlivy, omyly a nadutostmi, abych o nich alespoň vydal zpětnou zprávu.

MS: Účastnil jste se kuponové privatizace, jakožto velké příležitosti k obnově kapitalismu?

VIM: Ano. Dosud vlastním akcie, nevím čeho a nevím za kolik.

MS: Co jste říkal na rozdělení Československa na dvě samostatné republiky? Nevedlo rozdělení k eliminaci slovenského nacionalismu, což vyústilo v lepší spolupráci v rámci Visegrádského společenství a také v opětovné setkání v Evropské unii?

VIM: Ano, Slovensko miluji takové, jaké bylo, jaké je i bude.